

Regler for dommeres påklædning

Af professor Lars Bo Langsted

Juridisk Institut, Aalborg Universitet

Lige op til jul fremsatte justitsministeren bl.a. to af de mest omdiskuterede lovforslag i lang tid. Det ene forslag handler om forældres erstatningsansvar for deres børns skadegørende handlinger, og det andet om hvilken påklædning dommere henholdsvis skal have på og ikke må have på, når de beklæder retten.

Forslaget til lov om hæftelse for børns erstatningsansvar er både kort og overskueligt (der er i alt 3 paragraffer). Hovedbestemmelsen er lovens § 1, stk. 1: »Den, der har forældremyndighed over et hjemmeboende barn, hæfter umiddelbart over for skadelidte for skader, som barnet er erstatningsansvarlig for efter den almindelige erstatningsregel, med indtil 7.500 kr. for hver skadegørende handling eller undladelse.«

Forudsætningen for, at der er forældrehæftelse, er således følgende:

- 1) Skaden skal være forårsaget af et »barn« - d.v.s. en person under 18 år. Det afgørende er den pågældendes alder på det tidspunkt, hvor barnet foretager den skadegørende handling eller undladelse. Endvidere må barnet ikke være gift, idet det så ikke længere er undergivet forældremyndighed.
- 2) Barnet skal være »hjemmeboende« og af bemærkningerne til lovforslaget betyder det, at det som udgangspunkt er afgørende om det har folkeregisteradresse hos begge eller en af forældremyndighedsindehaverne. Hvis barnet »klart er flyttet hjemmefra« - herunder hvis barnet er anbragt uden for hjemmet – er der således ingen forældrehæftelse.
- 3) Barnet skal være erstatningsansvarlig efter den »almindelige« culperegulering. Det betyder, at barnet skal have handlet anderledes end man kunne forvente af et tilsvarende barn på samme alderstrin. Efter retspraksis vil der næppe være ansvar, hvis barnet er under 4-5 år.
- 4) Hæftelsen kan ikke overstige 7.500 kr. Men dette beløb er pr. barn ligesom det er et beløb pr »skadegørende handling«. Har barnet således både smadret et butiksvindue og stukket ild til en bil, vil der være tale om to forskellige skadegørende handlinger og det samlede hæftelsesbeløb således 15.000 kr.
- 5) Det er ikke noget krav, at der er noget at bebrejde forældrene. Der er således tale om en objektiv hæftelse for den skade, deres barn har forvoldt.

Det er en forudsætning, at det er muligt på sædvanlig måde at bevise, at det netop er det bestemte barn, der har forårsaget en given skade, eller i hvert fald at barnet »var med til« at påføre den pågældende skade. Der er således ikke tale om nogen form for lempelse i eller udvidelse af det almindelige erstatningsretlige ansvar. Det almindelige erstatningsretlige ansvar indebærer for øvrigt i forvejen, at børnene kan pålægges fuldt erstatningsansvar for deres egne skadegørende handlinger (på den måde burde de meget direkte lære »at tage ansvar for egne handlinger«) og hvis forældrenes tilsyn konkret er svigtet og børnene under de 10-12 år, vil forældrene i forvejen kunne blive egentligt erstatningsretligt (med)ansvarlige for den fulde skade.

Inden forældrene skal til lommen efter de forslåede hæftelsesregler, er det imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at der meget ofte vil være forsikringsdækning for de skader, der er tale om. Har den skadelidte således f.eks. en tingsforsikring, der dækker skaden, vil der ifølge de almindelige regler i erstatningsansvarsloven ikke være noget erstatningsansvar for skadevolderen, medmindre denne har handlet forsætligt eller groft uagtsomt – altså med vilje har påført skadelidte skaden eller dog handlet særdeles uforsvarligt. Har forældrene tegnet en almindelig familieforsikring, vil en sådan som regel indeholde en ansvarsforsikring. Heller ikke ansvarsforsikringen dækker dog normalt skader forvoldt forsætligt, men hvis barnet, der har foretaget handlingen, er under 14 år, vil ansvarsforsikringen normalt også dække, selvom barnet har handlet forsætligt.

Det er således ikke noget stort område, der i praksis bliver tilbage for forældrenes hæftelse. Inspirationen til loven er i meget klart hentet i Norge og i ønsket om at sende nogle »politiske signaler« om at man ikke vil tolerere »forældreslendrian«. Den norske regel har et maksimum på 5.000 norske kroner. Men ses kun at have været brugt én gang i trykt retspraksis siden dens indførelse i 1966. I forarbejderne oplyses endvidere, at det norske Barneombud kun modtager få henvendelser vedrørende regelen om forældrehæftelse. Hverken i Sverige eller i Finland kendes sådanne regler, men det gør de i Storbritannien og i Frankrig.

Lovforslaget har været sendt i høring og langt de fleste hørte organisationer har frarådet indførelsen af en regel som den nu foreslåede. Det gælder således Byretterne, Den Danske Dommerforening, Advokatrådet, Landsforeningen af Beskikkede Advokater, Danske Regioner, Børnerådet, Børnesagens Fællesråd, Landsforeningen forebyg vold; hjælp voldsramte og Retssikkerhedsfonden, der alle erklærede sig enige med mindretallet i ungdomskommissionen. Mindretallet havde bl.a. udtalt: »Denne del af kommissionen vurderer på den baggrund, at der er en betydelig risiko for, at de i denne udtalelse gennemgåede muligheder for at sanktionere forældre for deres børns kriminalitet, generelt set ikke alene vil være virkningsløse, men kan have direkte kriminalitetsfremmende konsekvenser gennem en forværring af familieforholdene for de børn, hvor familieforholdene er dårligst og kriminaliteten mest massiv i forvejen – dvs. blandt den lille gruppe børn og unge, der tegner sig for hovedparten af alle de lovovertrædelser, børn og unge overhovedet begår. Hermed øges risikoen for en yderligere marginalisering af de mest udsatte familier.«

Man kan også fremhæve, at reglen i øvrigt savner sidestykke i dansk erstatningsret, idet de få sammenlignelige hæftelsesregler for henholdsvis arbejdsgivere og mellemhandlere dels savner lighed i selve grundforholdet, dels er indført for at sikre at den skadelidte får reel mulighed for at få dækket sin skade. Dette er oplagt og udtrykkeligt ikke formålet med dette lovforslag. Formålet er her »at øge forældres tilskyndelse til aktivt at påtage sig et ansvar for, at deres børn ikke begår lovovertrædelser og forvolder skade.« Med andre ord er der tale om en straf lignende sanktion med et rent straffende (præventivt) formål – det er helt givet den bedste vej at skabe kærlige forældre og trygge og harmoniske børn i velfungerende familier?

To dage senere fremsatte Justitsministeren et ændringsforslag til retsplejeloven. Fremover må dommere ifølge lovforslaget ikke: »... i retsmøder ... fremtræde på en måde, der er egnet til at blive opfattet som en tilkendegivelse om den pågældendes eventuelle religiøse eller politiske tilhørsforhold eller om den pågældendes holdning til religiøse eller politiske spørgsmål i øvrigt.« Og hertil vil komme at »en dommer [i byretten] bærer kappe under hovedforhandlinger og retsmøder, der afholdes med henblik på sagens behandling i medfør af § 831.«

På trods af (eller måske på grund af) at domstolsstyrelsen i et udkast til et regelsæt om dommeres beklædning ikke havde foreslået et forbud mod religiøs hovedbeklædning er nærværende lovforslag blevet en realitet. Sigtet med lovforslaget er i følge forarbejderne: » ... at understøtte befolkningens almindelige respekt for og tillid til domstolene som den dømmende magt.«

At domstolene både skal være og skal fremtræde som uafhængige og upartiske er givet. Dette er forudsætningen for rigtige afgørelser og for at befolkningen har tillid til retssystemet. Det er imidlertid svært at forstå, hvorfor en påklædningsmæssig tilkendegivelse af synspunkter, som alle er enige om, at det er helt legalt at have og som ikke i sig selv påvirker dommeres uafhængighed – nemlig deres religiøsitet – pludselig skal forbydes. Det er også ganske

vanskeligt at forstå hvorfor tillidsopbygningen i denne henseende kan bære et ganske usædvanligt og ikke ubetænkeligt lovforslag, men ikke forhindre (de samme) politikere i at undergrave tilliden til domstolene ved offentligt og på helt løsagtigt grundlag at kritisere domstolenes afgørelser i konkrete, verserende sager.
Godt nytår!